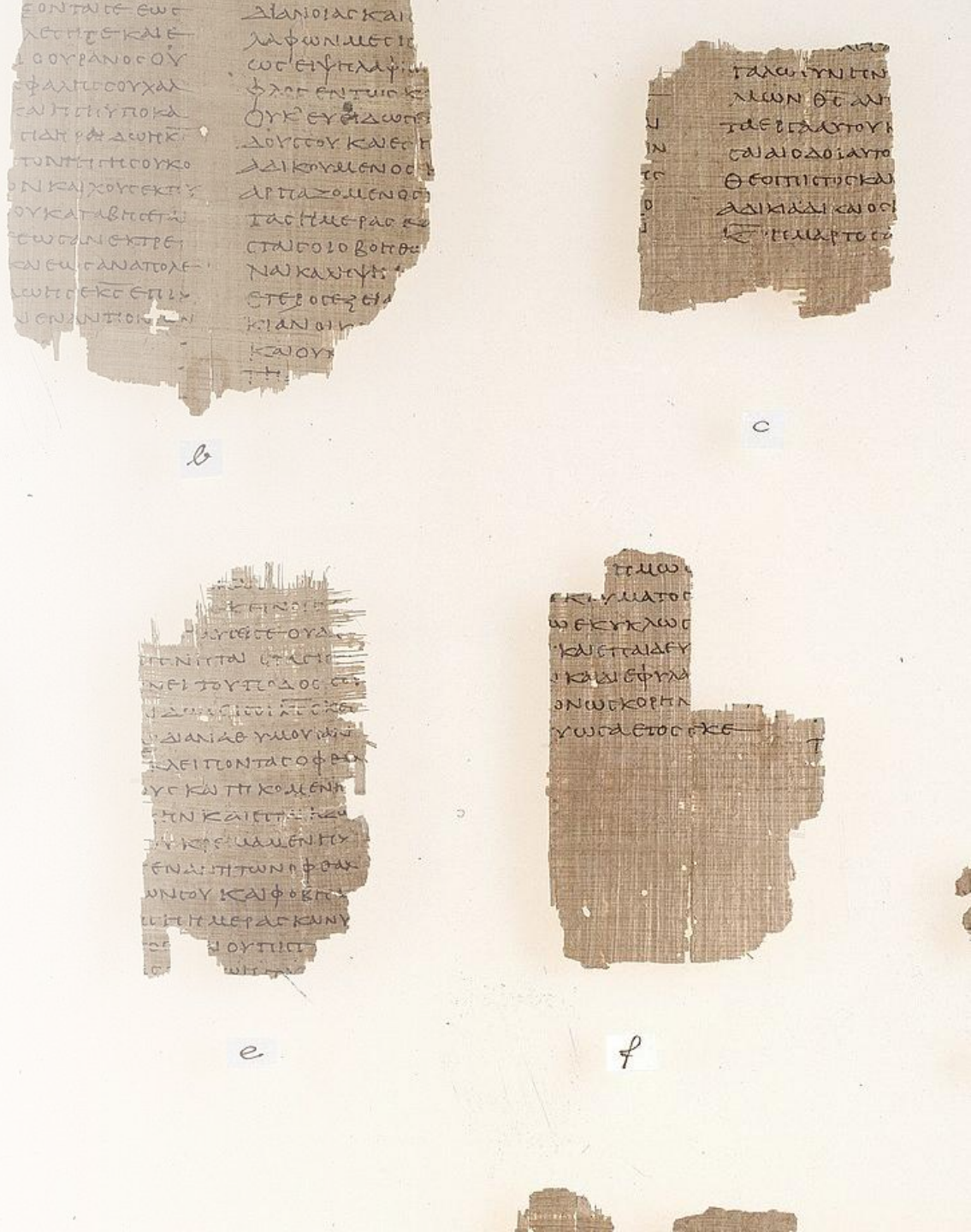
Muokattu Raamattu – Miten pyhänä pidettyjä tekstejä on historian saatossa muutettu

Ville Mäkipelto (TT, psykologi, tietokirjailija)

MINÄ

1. **Tietotubettaja.** YouTubessa yli 244 000 tilaajaa ja noin 2 miljoonaa näyttökertaa joka kuukausi.

2. **Tutkija.** Teologian tohtori, psykologi ja väitöskirjatutkija.

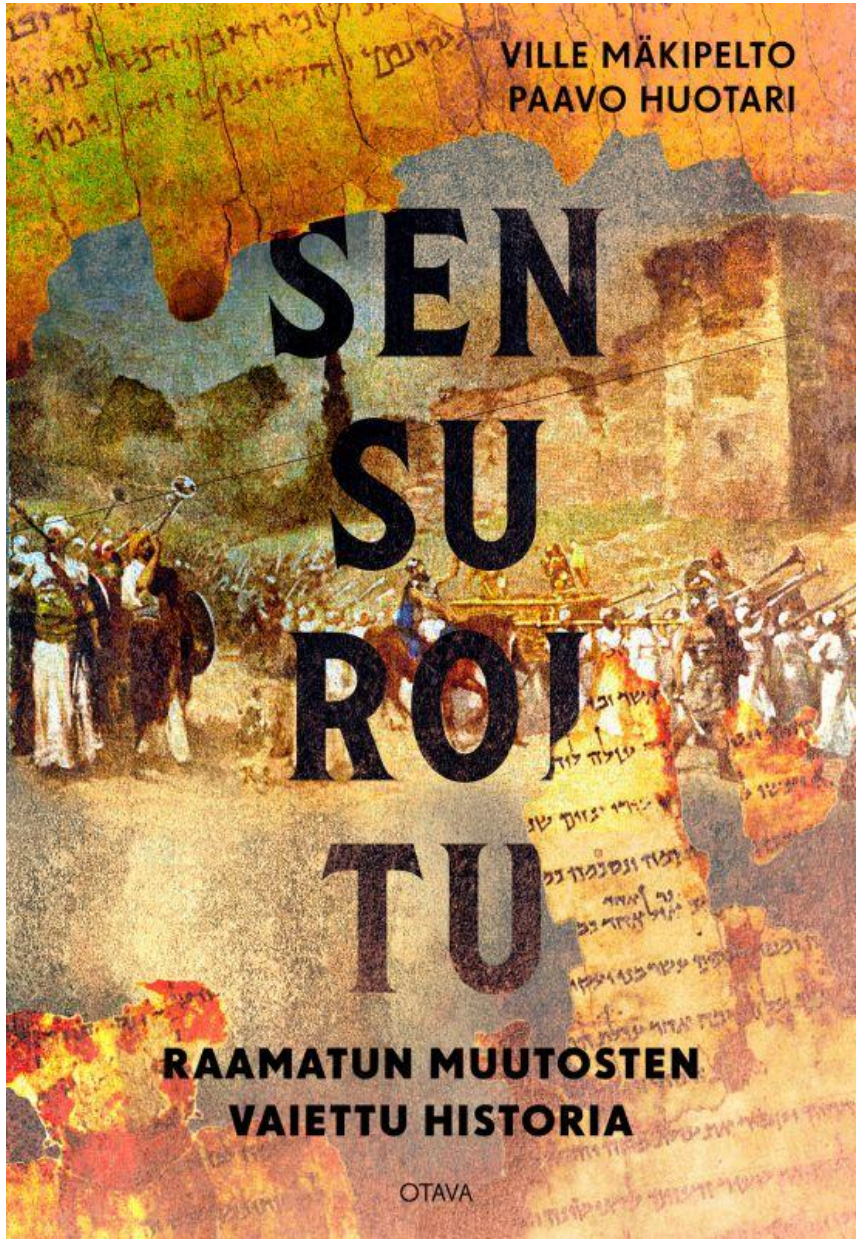
3. **Tietokirjailija.** Kirjat: “Sensuroitu”, “Kierot mielet”, “Jumalan synty”, “Sittenkin ehjä”

Eksegetiikka

on Raamatun ja muiden varhaisten juutalaisten ja kristillisten tekstien sekä niiden käytön tieteellistä tutkimusta

…mutta miksi tällaista tutkimusta tarvitaan?

God Bless The USA
BIBLE
INSPIRED BY LEE GREENWOOD'S PATRIOTIC ANTHEM
AND HIT SONG, GOD BLESS THE USA
ORDER NOW
HOLY
BIBLE
GOD BLESS THE USA

Kirjamme käsittelee Raamattuun valikoituneiden tekstien historiassa tapahtuneita muutoksia

- Ensisijaisesti **tekstikritiikin** yleistajuistamista eli mitä ovat Raamatun vanhimmat käsikirjoitukset ja miten ne eroavat toisistaan?
- Kirjan fokus tahallisissa muutoksissa
- Lisäksi pohdintaa Raamatun nykykäytöstä ja esimerkiksi käännösten mukanaan tuomista muutoksista
- Halusimme kirjoittaa niin, että aihetta täysin tuntematonkin ymmärtää ja kiinnostuu

Academy of Finland Centre of Excellence

CHANGES IN SACRED TEXTS AND TRADITIONS

>>CSTT.fi

UNIVERSITY OF HELSINKI
FACULTY OF THEOLOGY

SUOMEKSI
Huippuyksikkö
Media
Videot

COOPERATION PARTNERS

ACADEMY OF FINLAND

Finnish Institute in the Middle East

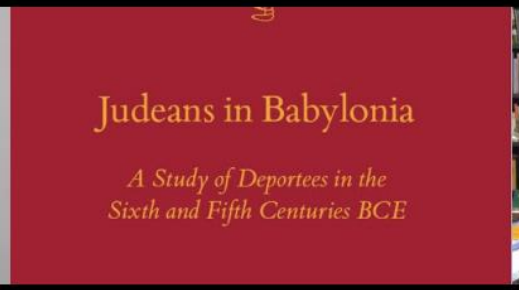
Centre of Excellence Faculty of Theology, University of Helsinki — Reason and Religious Recognition

ANEE
CENTRE OF EXCELLENCE IN ANCIENT NEAR EASTERN EMPIRES
UNIVERSITY OF HELSINKI

GENERAL

CSTT AT SIX: WHAT HAVE WE ACHIEVED – WHAT HAVE WE LEARNED?

PUBLICATIONS

DID THEY WEEP? A NEW BOOK ON JUDEANS IN BABYLONIA

GENERAL, INTERVIEWS, MEDIA

PROFESSOR MARTTI NISSINEN: "BIBLICAL INTERPRETATION IS ALWAYS POLITICAL"

INTERVIEWS, MEDIA, SUOMEKSI

MARTTI NISSISEN HAASTATTELU: "MITÄ POLIITTISEMPI AGENDA, SITÄ TARKOITUSHAKUISEMPI RAAMATUN

EVENTS

REGISTER FOR "LIVING COMMUNITIES AND THEIR ARCHAEOLOGIES" CONFERENCE (12–13 SEPT 2019)

EVENTS

CONFERENCE PROGRAM: "THE STRANGE AND THE FAMILIAR: IDENTITY AND EMPIRE IN THE

DE GRUYTER

Ville Mäkipelto

UNCOVERING ANCIENT EDITING

DOCUMENTED EVIDENCE OF CHANGES IN JOSHUA 24 AND RELATED TEXTS

KUVA: VILLE MÄKIPELTO

UUTISET / UUTISET JA TIEDOTTEET /

Toisistaan poikkeavat käsikirjoitukset osoittavat, miten Vanhan testamentin kirjurit muokkasivat Joosuan kirjaa

31.1.2018 | KIELI & KULTTUURI

TIEDOTE

TEKSTI: PEKKA RAUTIO

Uutiskirje

Tilaa uutiskirje →

Juutalaisten ja kristittyjen Raamattuun kuuluvaa Joosuan kirjaa muokattiin useassa eri vaiheessa, uusi eksegetiikan tutkimus paljastaa. Uudelleenkirjoitetut ja poistetut kohdat vaikuttavat nykypäivän kirkkoraamattuunkin.

Ville Mäkipelto tarkastelee väitöstutkimuksessaan Joosuan kirjan toimitushistoriaa vanhimpien säilyneiden käsikirjoitusten valossa. Tutkimus keskittyy erityisesti Joosuan kirjan loppuun, joka sisältää huomattavia eroja varhaisissa käsikirjoituksissa.

Väittelijä osoittaa, että toisen temppelin ajan juutalaisuuden loppupuoliskolla (200 eaa. – 70 jaa.) Joosuan kirjasta oli liikkeellä erilaisia versioita. Yksi näistä – hepreaksi kirjoitettu masoreettinen teksti (heprealaisen Raamatun eli Tanakin käsikirjoitus) – vakiintui myöhemmin valtavirtatekstiksi.

Nykyraamattu käännetty myöhäisestä tekstistä

Väitöksen mukaan tekstejä muokattiin paikoin melko radikaalisti esimerkiksi

Raamattu ei ole kirja, vaan kokoelma erilaisia teoksia

Eri uskonnollisilla ryhmittymillä käytössään erilaisia kaanoneja:

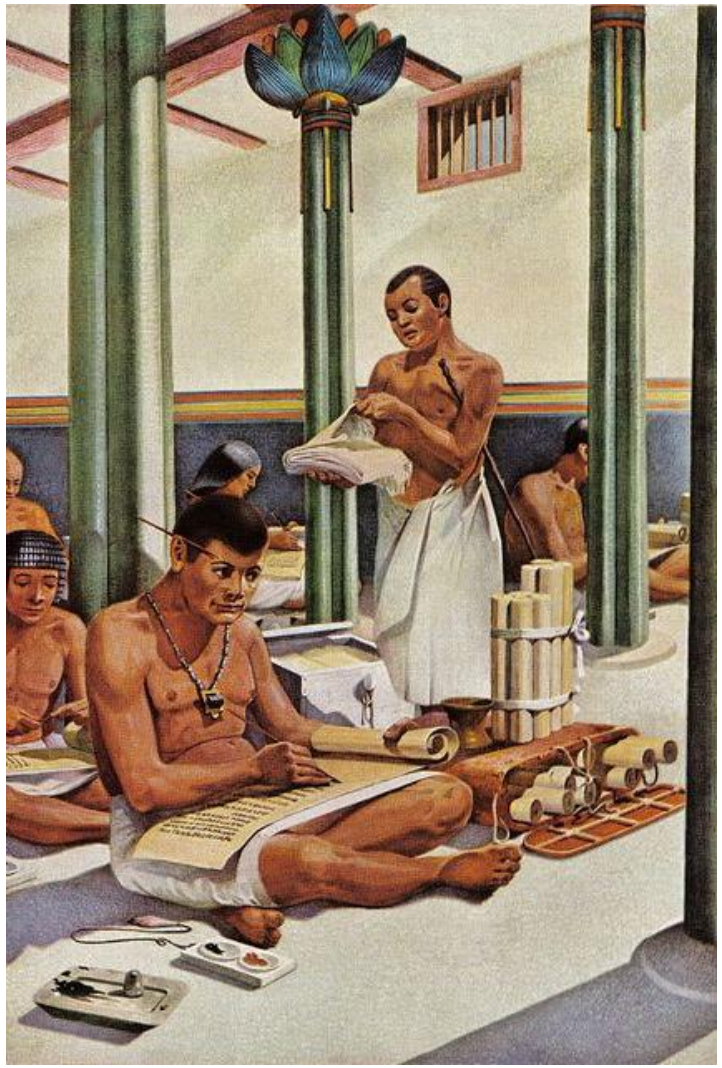
- Juutalaisten Tanakissa 24 kirjaa (= Vanha testamentti 39 kirjaa)
- Protestanteilla 66 kirjaa
- Katolilaisilla ja ortodokseilla lisäksi apokryfikirjoja
- Etiopian ortodoksisella kirkolla 81 kirjaa
- Juutalaisuudesta erkaantuneilla samarialaisilla vain Toora eli 5 kirjaa

Raamattu ei ole kirja, vaan kokoelma erilaisia teoksia

- Teoksista on aina ollut liikkeellä tekstimuodoltaan enemmän tai vähemmän poikkeavia versioita

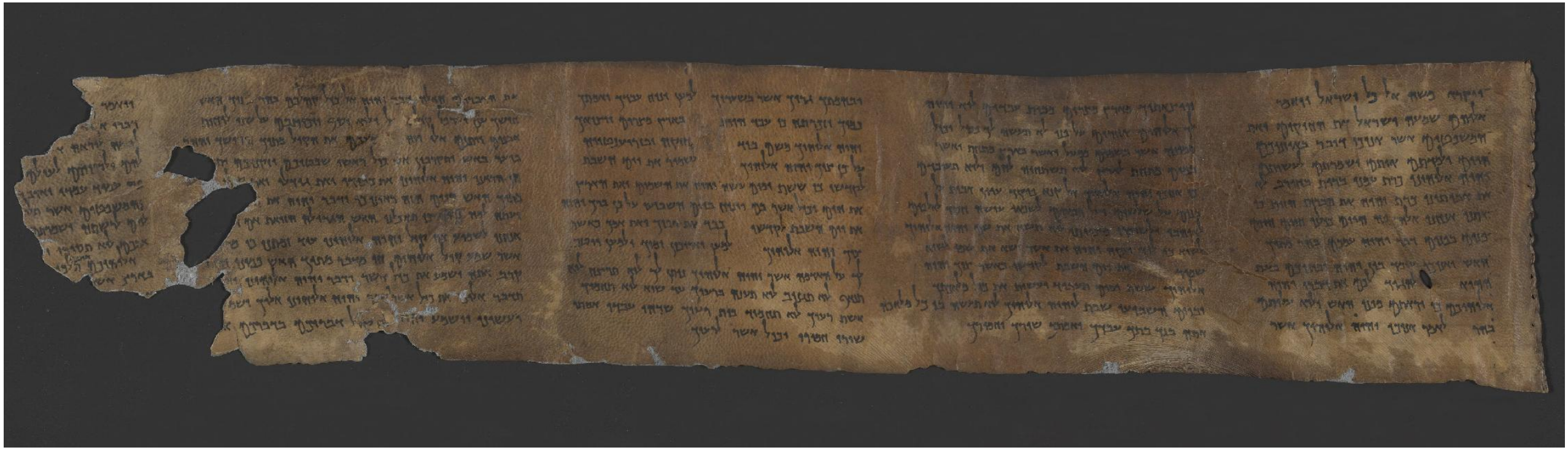
- Perinteisessä eksegetiikassa ollaan kiinnostuneita ajasta ennen kaanoneja – minkälainen muotoutumisen ja kopioimisen historia yksittäisillä teoksilla oli ennen kuin niistä tuli osa erilaisia raamattuja

Raamatun tekstit syntyivät käsikirjoitus-kulttuurissa

Alkuperäisiä Raamatun tekstejä ei ole säilynyt

Tekstin muutokset toisen temppelin aikana

- Toisen temppelin juutalaisuuden (n. 516 eaa.–70 jaa.) aikana näitä tekstejä vasta toimitettiin yhteen, muokattiin ja kopioitiin
- Uuden testamentin kirjat saivat lopullisen muotonsa vasta toisen temppelin ajan lopulla ja jälkeen (n. 50–150 jaa.)
- Tekstejä syntyi enemmän kuin mitä kaanoneihin valikoitui
- Lähes kaikki käsikirjoitukset (Kuolleenmeren kääröjä lukuunottamatta) ovat peräisin myöhemmältä ajalta

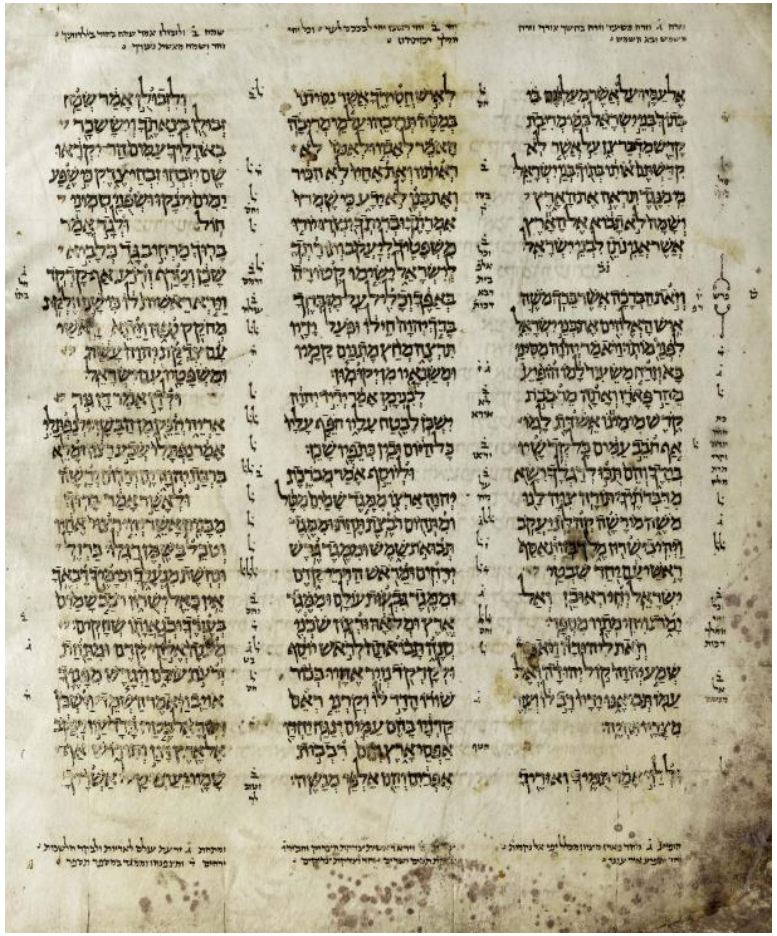
Mitä tekstille on tapahtunut?

1. Sam. 10:1	
Uusi kirkkoraamattu	**Vanha kirkkoraamattu**
Samuel otti esille öljypullon, kaatoi siitä öljyä Saulin päähän, suuteli häntä ja sanoi:	Silloin Samuel otti öljyastian, vuodatti öljyä hänen päähänsä, suuteli häntä ja sanoi:
”Nyt Herra on voidellut sinut oman kansansa hallitsijaksi.	”Katso, Herra on voidellut sinut perintöosansa ruhtinaaksi.
Sinä saat johtaa Herran kansaa, ja sinä pelastat kansan kaikkien sen vihollisten vallasta. Herra antaa sinulle myös merkin siitä, että hän on voidellut sinut kansansa hallitsijaksi.”	

Mitä tekstille on tapahtunut?

- Sisäiset vs. ulkoiset kriteerit
  - Käsikirjoituksen ikä ei kerro lukutavan ikää
- Toisesta käsikirjoituksesta puuttuva tekstiosio on joko myöhempi lisäys tai tahallinen/tahaton poisto
- **Hypoteesi 1:** Kirjurin virhe eli *homoioteleuton*
- **Hypoteesi 2:** Tahallinen poisto
- **Hypoteesi 3:** Tahallinen lisäys

Heprealaisen Raamatun 3. päälähdettä

1. Masoreettinen teksti

2. Septuaginta

3. Kuolleenmeren kääröt

Kirjurit tekivät virheitä, koska olivat ihmisiä

Jes 40:7–8	
Alkuperäinen teksti	**Osa käsikirjoituksista**
Ruoho kuivuu, kukka lakastuu, kun Herran henkäys koskettaa sitä. Niin! Ruohoa ovat ihmiset.	Ruoho kuivuu, kukka lakastuu,
Ruoho kuivuu, kukka lakastuu,	
mutta meidän Jumalamme sana pysyy iäti.	mutta meidän Jumalamme sana pysyy iäti.

Vain joitain eroja otettu huomioon uusimmassa KR92-tekstissä

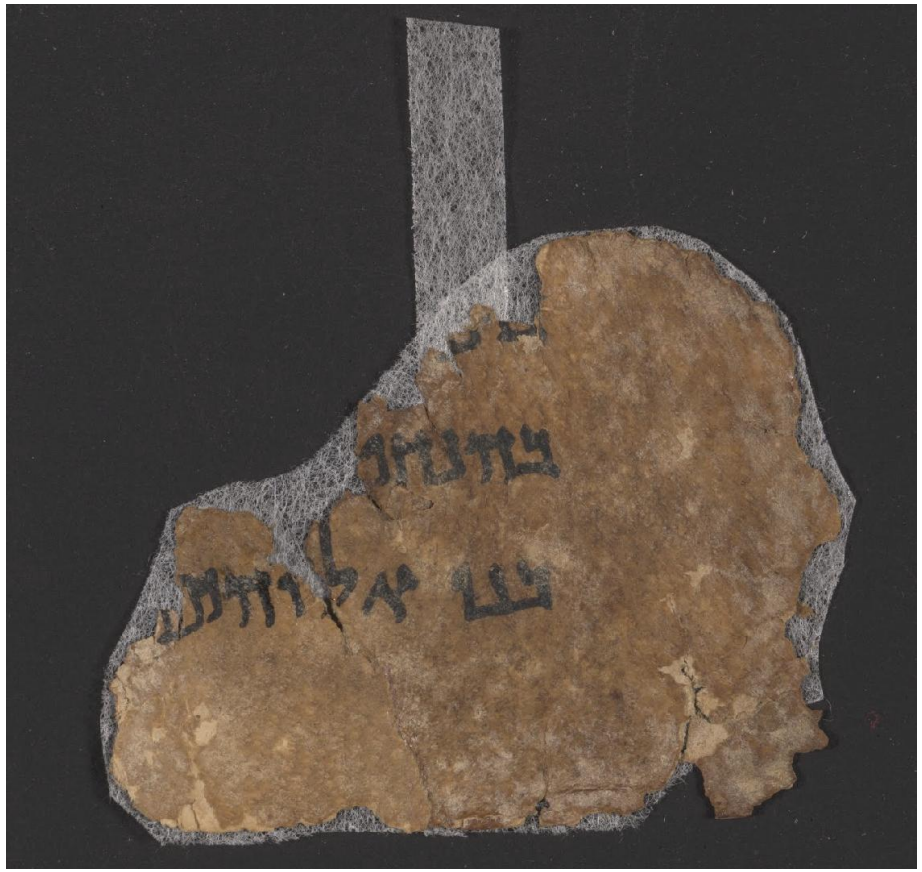
5. Moos. 32:8–9	
Uusi kirkkoraamattu	**Vanha kirkkoraamattu**
Kun Korkein jakoi kansoille maat,	Kun Korkein jakoi perinnöt kansoille,
kun hän levitti ihmiset yli maan piirin,	kun hän erotteli ihmisten lapset,
hän määräsi kansojen asuinsijat	silloin hän määräsi kansojen rajat
ja kullekin oman jumalan.	**israelilaisten luvun mukaan.**
Herran osuus on hänen kansansa Israel, ja Jaakob hänen perintömaansa.	Sillä Herran kansa on hänen osuutensa, Jaakob on hänen perintöosansa.

Monijumalaisuuden sensurointi

5. Moos. 32:8		
Masoreettinen teksti	**Septuaginta**	**Qumran 4QDeut^{j}**
Kun Korkein jakoi perinnöt kansoille,	Kun Korkein jakoi kansat,	Kun [Korkein] jako[i perinnöt kansoille,
kun hän erotteli ihmisten lapset,	kun hän erotteli ihmisten lapset,	kun hän erotteli ihmisten lapset,
silloin hän määräsi kansojen rajat	silloin hän määräsi kansojen rajat	silloin hän määräsi kansojen rajat]
Israelin poikien	**Jumalan enkelien**	**Jumalan poikien**
luvun mukaan.	luvun mukaan.	[luvun mukaan.]

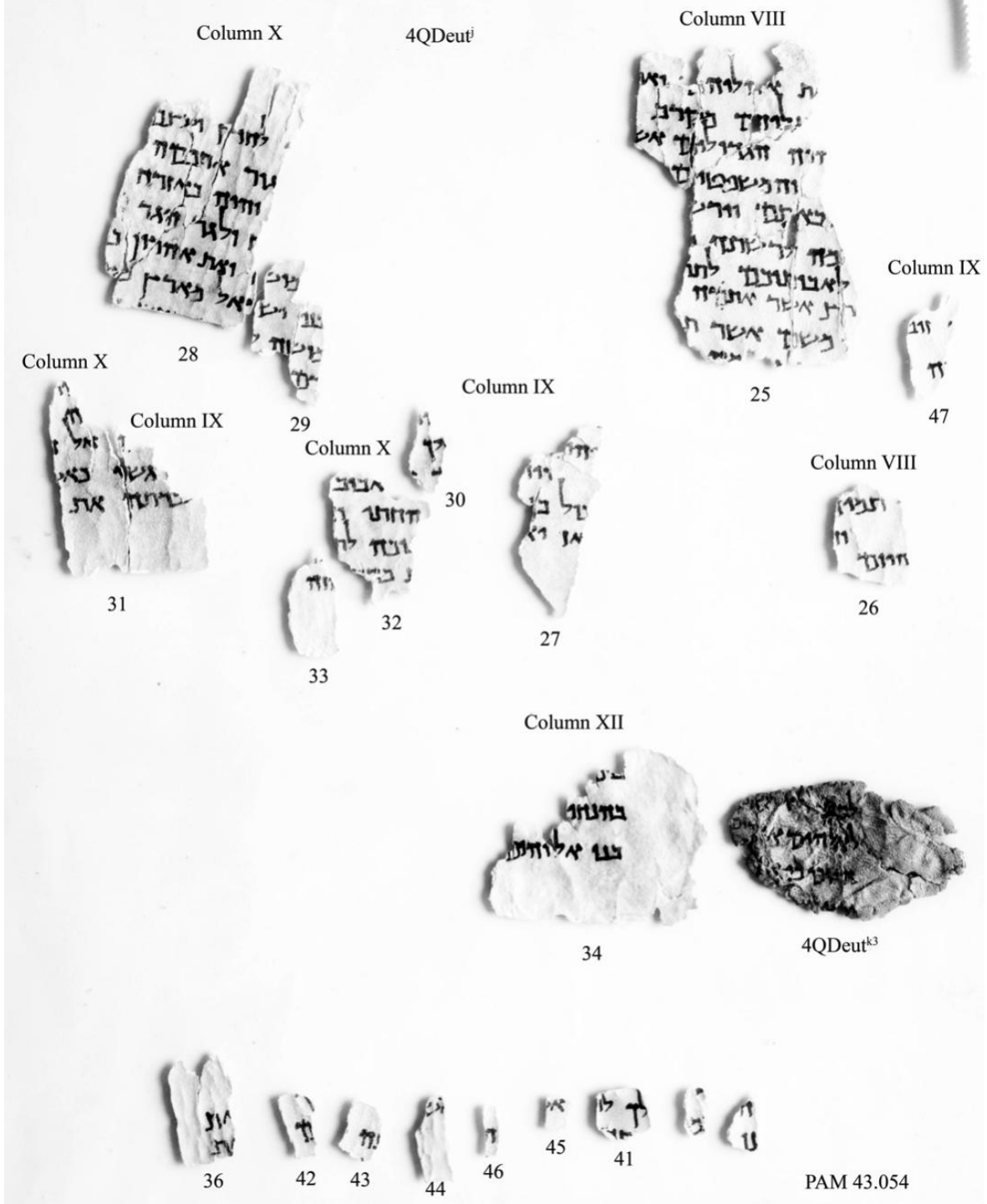
Monijumalaisuuden sensurointi

5. Moos. 32:43		
Qumran, 4QDeut^{q}	**Septuaginta**	**Masoreettinen teksti**
Iloitkaa taivaat hänen kanssaan, kumartakoot kaikki jumalat hänelle.	**Iloitkaa taivaat hänen kanssaan, kumartakoot kaikki jumalan pojat hänelle.**	–
	Iloitkaa, vieraat kansat, hänen kansansa kanssa!	Iloitkaa, vieraat kansat, hänen kansansa kanssa!
Sillä hän kostaa poikiensa veren.	Sillä hän kostaa poikiensa veren.	Sillä hän kostaa palvelijoittensa veren,
	Hän kostaa ja antaa samalla mitalla vihollisilleen.	hän kostaa vihollisilleen,
Vihaajilleen hän antaa takaisin samalla mitalla,	Vihaajilleen hän antaa takaisin samalla mitalla,	
hän puhdistaa kansansa maan.	Herra puhdistaa kansansa maan.	hän puhdistaa kansansa maan.

d12 deuteronomy 32 ‖ 7 Remember the days of old], consider [the years of many generations; ask your father, and he will show you]; your elders, a[nd they will tell you]. 8 When [the Most High] gave [to the nations] their inherit[ance, when] he separated [humankind, he set the bounds of the peoples according to the number of] the children of *God*.[643]

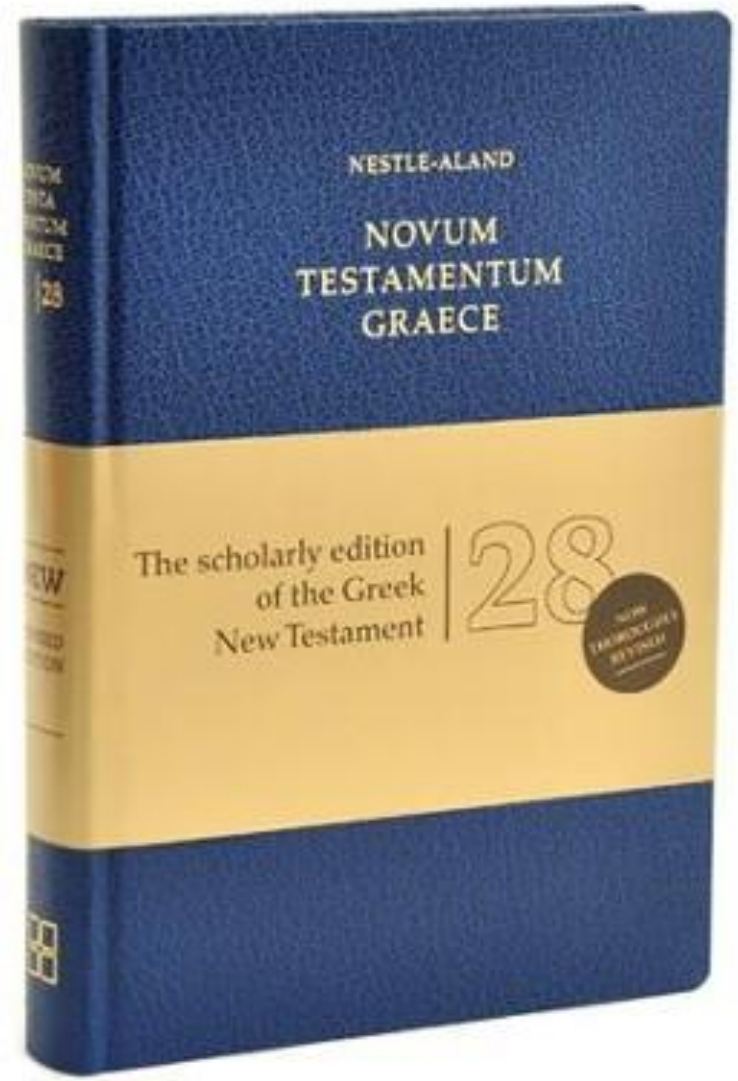
Lähde: Parry, Donald W. , and Andrew C. Skinner eds., Dead Sea Scrolls Electronic Library Biblical Texts. In Consultation with Emanuel Tov and Eugene Ulrich. Leiden: Brill, 2015.

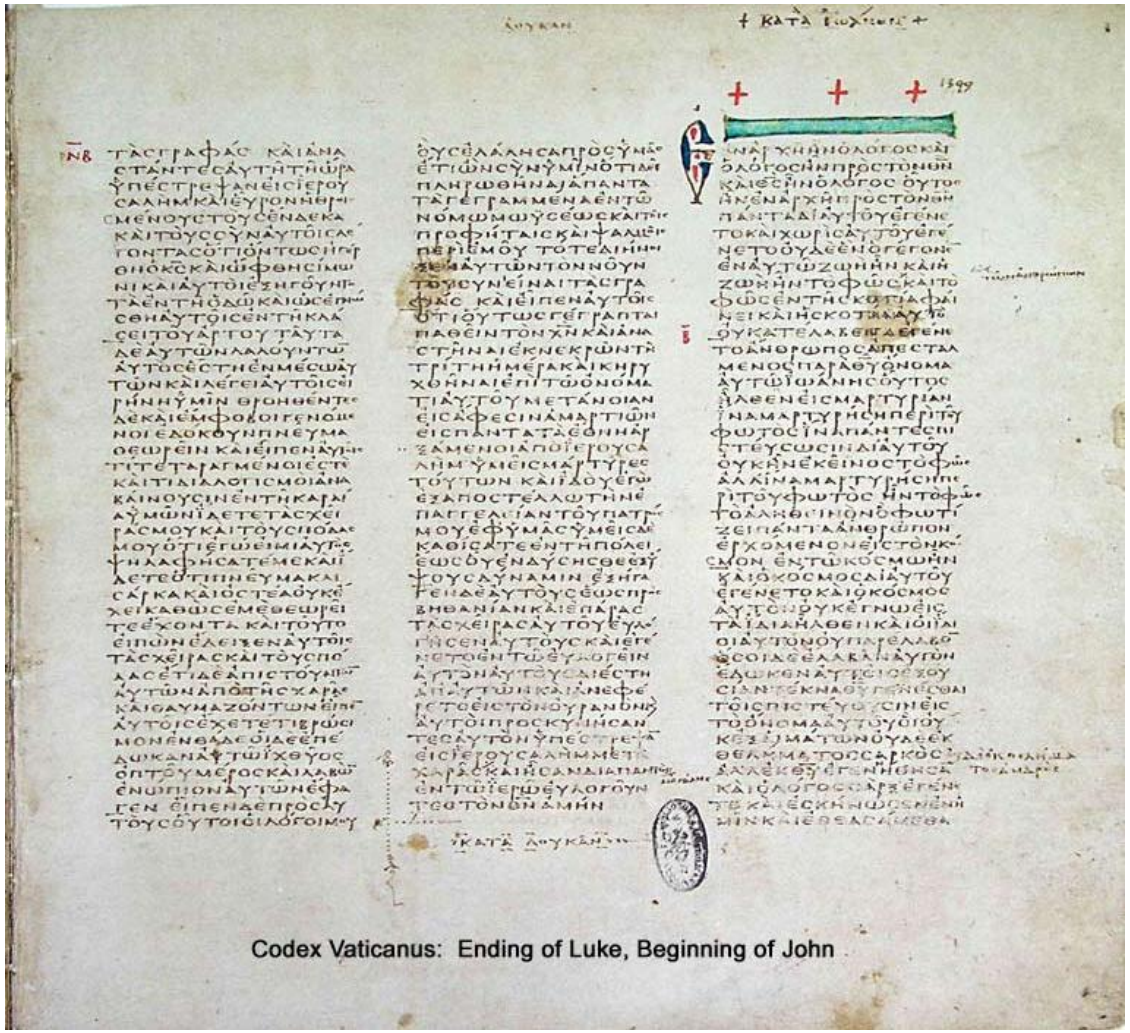

Daavid & Goljat

1. Sam 17:4	
Septuaginta	**Masoreettinen teksti**
Niin filistealaisten taistelurivistä tuli voimakas mies nimeltä Goljat, kotoisin Gatista.	Niin filistealaisten leiristä tuli kaksintaistelija nimeltä Goljat, kotoisin Gatista.
Hän oli **neljän kyynärän ja vaaksan pituinen.**	Hän oli **kuuden kyynärän ja vaaksan pituinen.**

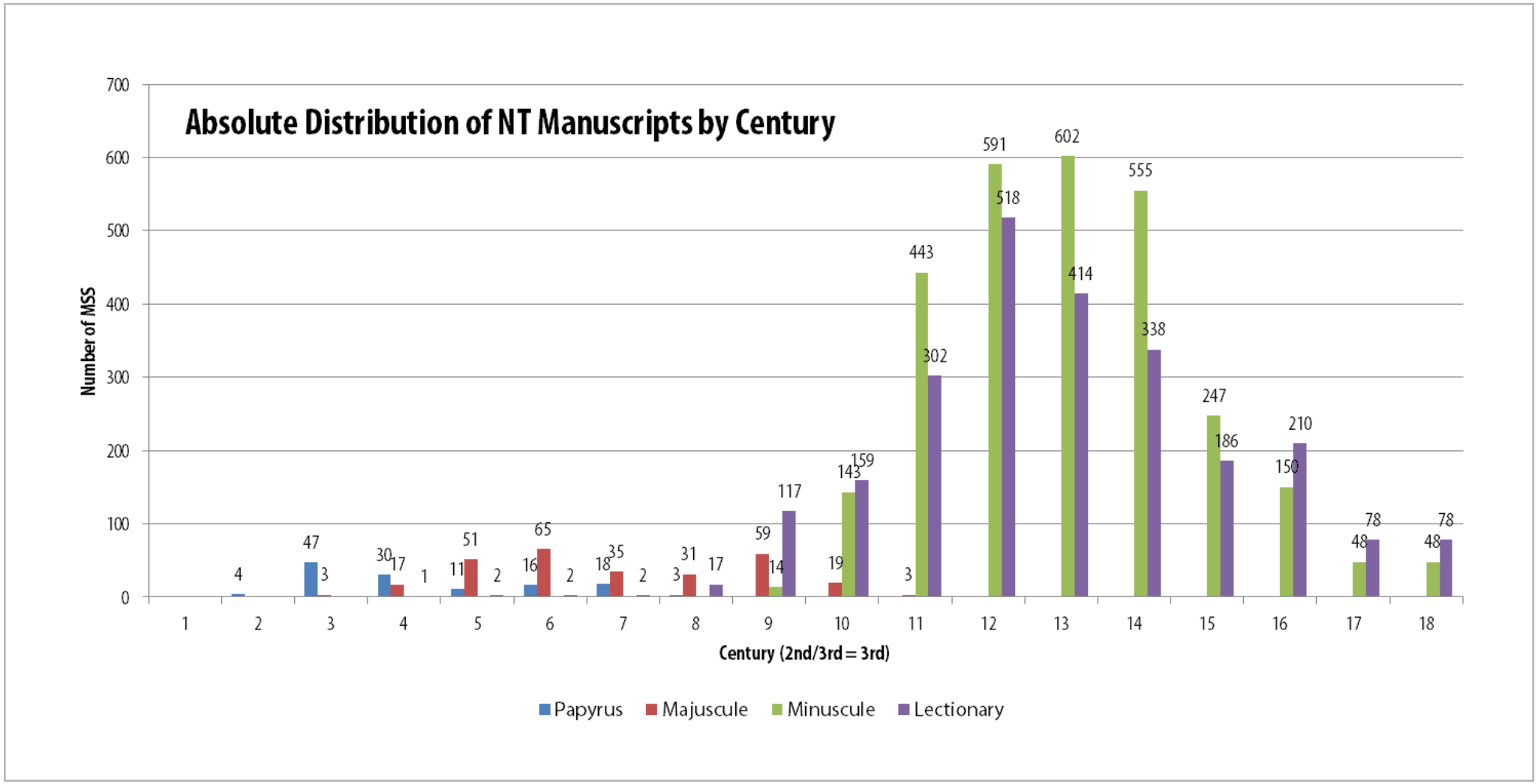
Uuden testamentin teksti on vakaampi mutta ei muuttumaton

Codex Vaticanus: Ending of Luke, Beginning of John

Suurin osa Ut:n käsikirjoituksia myöhäisiä ja harmonisoituja

Taulukon koonnut Peter J. Gurry kirjassa *The Text of the New Testament (Aland & Aland, 1995) esitetyn datan pohjalta.*

Ennen 300-lukua säilynyt papyrusfragmentteja

Käsikirjoituksissa joitain isompia toimituksellisia eroja

Uusi testamentti 2020 (UT2020) ©

Jeesus on noussut kuolleista

16 [1] Kun sapatti oli ohi, Magdalan Maria, Jaakobin äiti Maria ja Salome ostivat tuoksuöljyä mennäkseen voitelemaan Jeesuksen ruumiin. [2] Varhain sunnuntaiaamuna auringon noustua he lähtivät haudalle [3] ja pohtivat keskenään, kuka siirtäisi kiven pois luolan suulta. [4] He kuitenkin näkivät, että vaikka kivi oli todella suuri, se oli jo vieritetty pois.

[5] Naiset astuivat sisään hautaan. He säikähtivät nähdessään, että heidän oikealla puolellaan istui valkoiseen viittaan pukeutunut nuorukainen. [6] Tämä sanoi heille: »Älkää pelästykö. Etsitte Jeesus Nasaretilaista, joka ristiinnaulittiin. Hänet on herätetty kuolleista, ei hän ole täällä. Tuossa on paikka, johon hänet pantiin. [7] Menkää sanomaan Pietarille ja muille oppilaille näin: 'Jeesus menee teidän edellänne Galileaan. Näette hänet siellä, niin kuin hän lupasi teille.'»

[8] Naiset ryntäsivät ulos hautaluolasta ja pakenivat. He vapisivat ja olivat poissa tolaltaan. He eivät kertoneet kenellekään mitään, sillä he pelkäsivät.

Markuksen evankeliumin lyhyempi loppu: Ilosanoma on ikuinen

[Pietarille ja hänen lähipiirilleen naiset kuitenkin kertoivat heti kaiken, mitä heidän oli käsketty sanoa. Tämän jälkeen myös Jeesus itse lähetti oppilaansa idästä länteen saakka välittämään pyhän ja katoamattoman julistuksen ikuisesta pelastuksesta. Aamen.]

Markuksen evankeliumin pitempi loppu: Jeesus ilmestyy lähimmilleen

[9] [Jeesus oli noussut kuolleista varhain sunnuntaiaamuna. Hän ilmestyi ensiksi Magdalan Marialle, josta hän oli karkottanut seitsemän demonia. [10] Maria meni kertomaan tästä muille Jeesuksen seuraajille, jotka itkivät suruaan. [11] He eivät uskoneet, kun kuulivat, että Jeesus oli elossa ja että Maria oli nähnyt hänet.

[12] Seuraavaksi Jeesus ilmestyi toisessa hahmossa kahdelle oppilaalleen, jotka kävelivät kaupungista maaseudulle. [13] He palasivat kertomaan tapahtuneesta muille, mutta heitäkään ei uskottu.

[14] Lopulta Jeesus ilmestyi kaikille yhdelletoista oppilaalle, kun he olivat aterioimassa. Jeesus moitti oppilaitaan epäuskosta ja itsepäisyydestä, koska he eivät olleet uskoneet niitä, jotka olivat nähneet hänet ylösnousseena. [15] Jeesus sanoi heille: »Menkää kaikkialle maailmaan ja julistakaa ilosanomaa kaikille luoduille. [16] Se, joka uskoo ja saa kasteen, pelastuu. Se, joka ei usko, tuomitaan. [17] Uskovia seuraavat nämä tunnusmerkit: He karkottavat demoneja minun nimissäni. He puhuvat vierailla kielillä. [18] He tarttuvat käärmeisiin paljain käsin. Jos he juovat tappavaa myrkkyä, se ei vahingoita heitä. He parantavat sairaita panemalla kätensä heidän päälleen.»

[19] Kun Herra Jeesus oli puhunut oppilaille, hänet otettiin ylös taivaaseen ja hän istuutui Jumalan oikealle puolelle. [20] Oppilaat lähtivät matkaan ja julistivat kaikkialla ilosanomaa. Herra toimi heidän kanssaan ja todisti sanoman oikeaksi tunnusmerkeillä.]

Apostolien teoista käsikirjoituksissa kaksi erilaista versiota

”Työmme kautta haluamme myös tuoda esille, ettei ole olemassa vain yhtä Uuden testamentin tekstiä, kuten nykyisten käännösten pohjalta voisi helposti päätellä, vaan tekstit ovat välittyneet useassa eri muodossa. *Erilaisia tekstimuotoja on itse asiassa tuhansia. Tunnettujen Uuden testamentin käsikirjoitusten määrä on kasvanut vuosien saatossa niin, että nykyään tunnetaan noin 6000 kreikankielistä käsikirjoitusta. Lukuun pitää vielä lisätä kaikki varhaiset käännökset, joihin kuuluvat esimerkiksi latinan-, koptin-, syyrian-, etiopian-, gootin-, armenian-, georgian- sekä arabiankieliset käännökset. Tämä monivivahteinen käsikirjoitusten maailma on kuitenkin sivuutettu kaikissa Uuden testamentin käännöksissä muutamalla alaviitteellä.”*

– Pasi Hyytiäinen ja Matti Myllykoski

Hyytiäisen ja Myllykosken erinomainen suomennos ja johdanto vapaasti netissä luettavissa:
https://codexbezae.kotobee.com/

Osa tekstivarianteista liittyy oppiin

Jeesuksen kaste (Luuk 3:21–22)

Paljon kansaa oli kastettu. Kun myös Jeesus oli kastettu, niin taivas aukeni hänen rukoillessaan ja Pyhä Henki laskeutui hänen ylleen näkyvässä muodossa, kyyhkysen kaltaisena. Ja taivaasta kuului ääni: ”Sinä olet minun rakas Poikani, sinuun minä olen mieltynyt.”

Joissain käsikirjoituksissa: ”Sinä olet minun Poikani. Tänään minä synnytin sinut.”

Osa tekstivarianteista liittyy oppiin

Jeesus Getsemanessa (Luuk 22:41–44)

Itse hän meni vähän edemmäs, kivenheiton päähän, polvistui ja rukoili: ”Isä, jos tahdot, niin ota tämä malja minulta pois. Mutta älköön toteutuko minun tahtoni, vaan sinun.”

[Silloin taivaasta ilmestyi hänelle enkeli, joka vahvisti häntä. Suuressa tuskassaan Jeesus rukoili yhä kiihkeämmin, niin että hänen hikensä vuoti maahan veripisaroiden tavoin.]

Muutosten karkeaa aikajanaa

Toisen temppelin aika, Vanha testamentti:

Itse tekstiin voidaan vielä tehdä muutoksia

Ajanlaskun jälkeinen aika

Tekstimuodot vakiintuvat, muutokset tapahtuvat käännöksissä ja tulkinnassa

500 eaa. **Vuosi 0** **70 jaa.** **150 jaa.**

Uusi testamentti syntyy 50–150 jaa.

Muutos kertoo merkityksestä:

Tekstit ovat muuttuneet, koska niillä on väliä